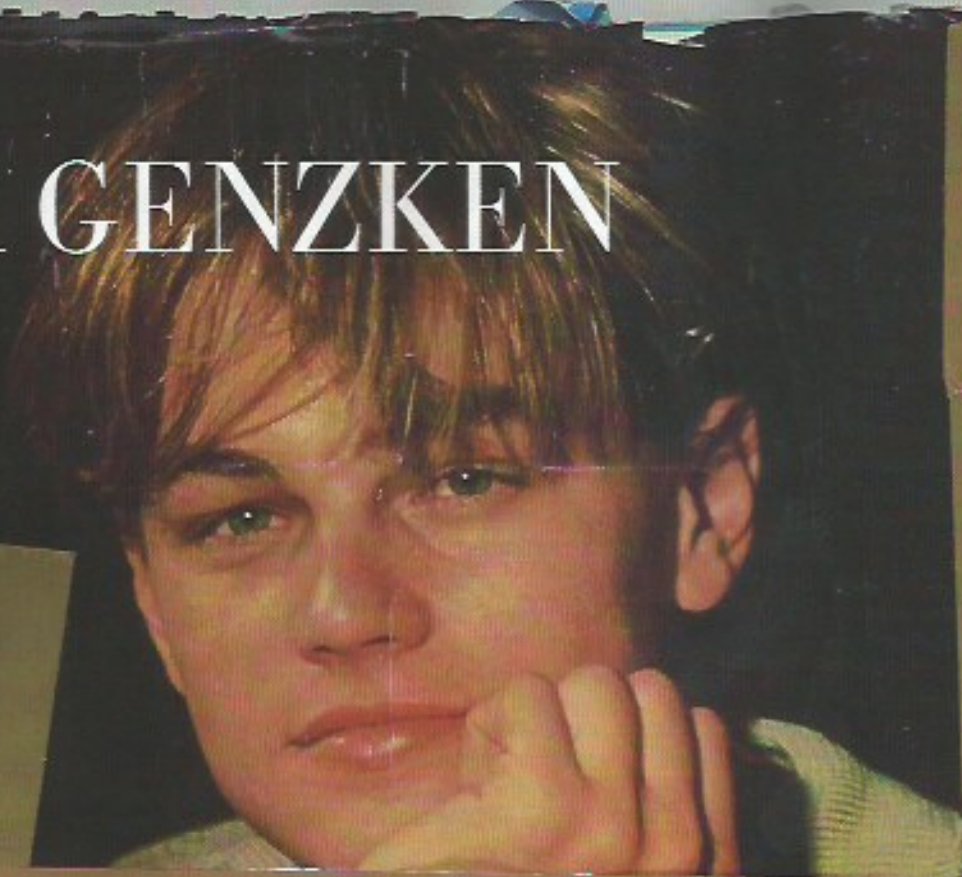

KUNST

ISA GENZKEN

january 99

F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

february 99

M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28

Slow Dazzle Worldwide

Radio 101

Ademie des kin

PHOTO: BRUNO MAGLI / ARTIST BY GUY AROCH / BEHOLD, CC: LOGO: LAUREN '99

ZE DOET KIJKERS VERSTELD STAAN. Haar overzichtstentoonstelling in het Stedelijk laat de achtbaan aan emoties en associaties zien die kunstenaar Isa Genzken in petto heeft.

SCHOONHEID DIE NIET VERLEIDT MAAR UITDAAGT

TEXST JHIM LAMOREE

**SPREAD UIT
MACH DICH
HÜBSCH!**
Rechts de jonge
Isa Genzken.

'Ik wil hoe dan ook de moed hebben totaal gestoorde, onmogelijke en ook verkeerde dingen te doen,' zei Genzken in 1994.

I'M A GAY MAN,' VERKLAART ISA GENZKEN (1948) met enige regelmaat. Ze wisselt net zo graag van positie als een acteur van rol. Ze sneedt de meest onwaarschijnlijke uitersten tot een nieuw,

verrassend geheel met een nieuwe, verrassende betekenis. Je ziet het al aan haar manier van kleden: uitdagender, verwarrender, veranderlijker en grilliger bestaat niet. Soevereiner ook niet.

De eerste kennismaking met haar of met haar oeuvre is altijd even slikken. Onvergetelijk. Zo wist ik halverwege de jaren tachtig niet wat ik zag in de Amsterdamse galerie van Wim van Krimpen. Lange, bont gekleurde voorwerpen van hout lagen als Mikado-stokjes verstrooid op de vloer, een enkele stond schuin tegen de muur. Vormen gebaseerd op ellipsoïden en hyperboloiden die Genzken met hulp van de computer, een novum in die tijd, had uitgerekt, sommige tot wel twaalf meter lang. Onwaarschijnlijk slanke vormen, even agressief en krijgszuchtig als elegant, verstild en geruststellend. Technisch perfect uitgevoerde speeren uit het heelal.

Bezoekers aan *Mach sich Hübsch!*, de overzichtstentoonstelling van Isa Genzken in het Stedelijk Museum Amsterdam, zal het niet anders vergaan. Zij zullen paf staan. Van de schier oneindige variëteit aan materialen en vormen. Van de achtbaan aan emoties en associaties die Genzken in petto heeft. Haar schoonheid wil uitdagen, niet verleiden.

ONDERSTEBOVEN

Versteld stond ook Wim van Krimpen toen hij in de jaren tachtig stuitte op een foto van haar ellipsoïden. 'Ik ben in de auto gesprongen om haar op te zoeken in haar atelier in Keulen. Van wat ik daar zag was ik helemaal ondersteboven.' Van Krimpen herinnert zich een bijzondere ontmoeting: 'Ik heb een lange trailer gehuurd om haar sculpturen van Duitsland naar Nederland te vervoeren. Isa was blij met de tentoonstelling in mijn galerie, al werd er niets verkocht. Toen heb ik Christiaan Braun (kunstverzamelaar en eind jaren tachtig eigenaar van Museum Overholland) gevraagd een sculptuur te kopen tegen inkoopprijs, zo'n 6.000 gulden. Nu kun je dat veranderen in euro en er twee nullen achter zetten.'

Braun kocht de monumentale, staande ellipsoïde met de titel *Meister Gerhard*, een referentie aan Gerhard Richter (1932), een Duitse schilder met de status van een heilige en docent van

BRUTAAU BEZIT VAN DE RUIMTE *Kümmel* (1981) en *Zwei Lampen* (1994).

Genzken aan de kunstacademie in Düsseldorf. 'Breinaalden', zei Richter over de ellipsoïden van Genzken, even provocerend als denigrerend. 'Wapens', kaatste Genzken terug. Een gevalletje van *was sich hebt das neckt sich*, want in 1982 traden Genzken en Richter in het huwelijk. Het zou stand houden tot 1993. Na de scheiding verruilde Genzken Keulen voor Berlijn, de nieuwe artistieke magneet van Europa. Genzken floreerde in die bruisende biotoop. Ze sloot hechte vriendschappen met jongere kunstenaars als de snapshot-fotograaf Wolfgang Tillmans (1968) en de beeldend kunstenaar en musicus Kai Althoff (1966). In Berlijn legde ze zich toe op assemblages, een techniek die tegenpolen bij elkaar brengt en bij uitstek aansluit bij haar kameleontische karakter.

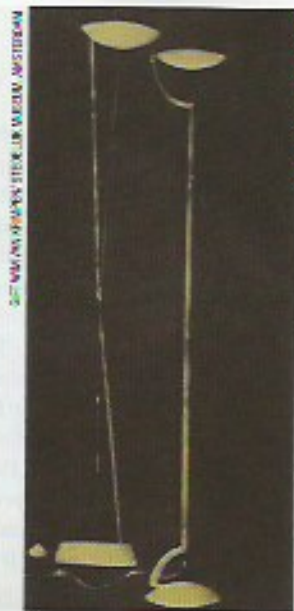
Wim van Krimpen hield het vloerbeeld met de titel *Kümmel*, dat hij later aan het Stedelijk Museum Amsterdam schonk. Het is nu opgenomen in het retrospectief van Genzken. *Kümmel* betekent niet alleen komijn- of karwijzaad, maar in de Duitse volksmond ook brutale aap of kwajongen. Wat midden in de roos is. Haar ellipsoïden nemen immers brutaal bezit van de ruimte. En Genzken voegde met haar sculpturen brutaal

een nieuwe, ongekende beeldtaal toe aan de beeldhouwkunst. 'Ik wil hoe dan ook de moed hebben totaal gestoorde, onmogelijke en ook verkeerde dingen te doen,' zei ze in 1994.

OBSERVATOR EN COMMENTATOR

Het heeft even geduurd voordat die beginselverklaring werd opgepikt en gewaardeerd. De canon van de naoorlogse Duitse kunst werd lang bevolkt door alfarmanen als Gerhard Richter. In hun intellectualistische en moralistische benadering van kunst was geen plaats voor de antropomorfe werken van Genzken. De mens is voor haar de maat der dingen. Haar ellipsoïden dicht ze niet voor niks menselijke eigenschappen toe door ze titels te geven als *Meister Gerhard* en *Kümmel*. Ze maakt het abstracte persoonlijk. Smaken en modes veranderen. Nu worden de lossere zeden die kunstenaars als Martin Kippenberger (1953-1997) en Albert Oehlen (1954) in de jaren tachtig en negentig propageerden meer en meer gewaardeerd. Kippenberger gebruikte een monochroom abstract schilderij van de heilige Gerhard Richter als blad voor een salontafel. In die veranderde constellatie wordt Genzken, die nu tegen de zeventig loopt, beschouwd als

'Isa doorbreekt in haar leven en haar werk sociale en kunsthistorische conventies. Omdat ze de manipulatieve kracht ervan zo goed kent.'

507 MUSEUM AMSTERDAM, STEDELIJK MUSEUM AMSTERDAM

STEDELIJK MUSEUM AMSTERDAM

re met een ronde. Een mannelijke en een vrouwelijk versie zou je kunnen zeggen. De lampen zijn als *ships passing through the night*, ze ont moeten elkaar, nemen het licht van elkaar waar, wisselen als het ware een paar woorden om daarna ieder hun eigen weg te vervolgen.' Met *Mach dich Hübsch!* zet Ruf de marsroute van het museum nog steviger uit. Zij vist niet in de vijver van de historische conceptuele kunst en minimal art, zoals haar voorgangster Ann Goldstein, maar geeft hedendaagse kunstenaars met artistieke wortels in die stromingen een podium, zoals Ed Atkins (1982) en Tino Sehgal (1976). Dwars door de generaties heen richt zij zich op serieuze kunstenaars die de mens als vat vol tegenstellingen ironisch over het voellicht brengen zonder de stelligheid van de historische avant garde. De kunstenaar is niet langer een held, meer een observator en commentator.

KLEINKIND VAN EEN NAZI

Mach dich Hübsch! is meer een montage dan een retrospectief uit het boekje. Het is een assemblage van de assemblages van Isa Genzken. Haar oeuvre wordt niet chronologisch gepresenteerd, maar aan de hand van thema's en groepen werken als de ellipsoiden en de serie beeldhouwwerken van acteurs, om twee van de vele hoogtepunten te noemen.

Die acteurs zijn krankzinnig. 'Buitensissig', noemt Beatrix Ruf ze. 'Ze spelen met de conventies van de consumptiemaatschappij die Genzken op een sinistere manier aan de kaak stelt.' Genzken weet wat het is een acteur te zijn. In haar jeugd was ze een bloedmooie, androgyn verschijning en een gevraagd model. Volgens Ruf stelt de serie de vraag wie we zijn en wie we zouden willen zijn. 'De lachwekkend groteske uitdossing van haar acteurs geeft het antwoord. Wees authentiek. Wat dat dan ook moge zijn.' Verderop in de tentoonstelling worden Genzken kunstenaarsboeken gepresenteerd. Onder andere *Mach dich Hübsch!*, waaraan de presentatie in het Stedelijk haar naam ontleent. Dat boek is gevuld met alle mogelijke collages, van snippers pakpapier en behang, snapshots van Genzken zelf, zonder of met haar vrienden, en stills van homo-erotische porno. De ondertitel luidt: *50.000 Junys warten auf dich*. Een van de spreads in de publicatie is een collage met een

foto van de jonge Leonardo di Caprio die dromerig voor zich uit kijkt, en een foto van de jonge Isa Genzken, die uit het beeld wegstijgt. Spiegeltje, spiegeltje aan de wand, wie is de mooiste androgynse schoonheid van het land? Die foto's combineert Genzken met een polaroid van haarzelf en Benjamin Buchloh, haar toenmalige vriend en de kunsthistoricus die de zweep haalde over de expressionistische uitbarstingen van onder anderen Anselm Kiefer en Georg Baselitz. 'Het boek gaat over beroemdheid, vriendschap en seksualiteit,' zegt Beatrix Ruf. 'En hoe daarmee om te gaan. Isa doorbreekt in haar leven en haar werk sociale en kunsthistorische conventies. Omdat ze de manipulatieve kracht ervan zo goed kent.'

De eerste zaal van *Mach dich Hübsch!* is ingericht door Genzken zelf. Ze heeft een dwarsdoorsnede van haar oeuvre opgesteld, die als een zelfportret kan worden opgevat. De bezoeker stelt in een overrompend, tegendraads universum. In één oogopslag wordt duidelijk dat Genzken risico's neemt. 'Niets zo erg als kunst die je ziet en waarvan je meteen weet wat ze voorstelt,' zei ze ooit. 'Veel kunstenaars werken volgens een theorie die ze zelf hebben verzonnen en waarvan ze niet afwijken. Dat is een zekerheid waarvan ik niet houd.'

Heeft het milieu, het land en de tijd waarin zij opgroeide te maken met haar compromissloze attitude? Het blijft natuurlijk gissen, maar wat betekent het een kleinkind te zijn van een fanatieke nazi, een tot levenslang veroordeelde arts die medische experimenten uitvoerde op de gevangenen in de concentratiekampen? Welke invloed heeft haar voortdurende strijd met kettigroken, drank en manische depressiviteit? Ze is hoe dan ook even rebels als barmhertig. In haar oeuvre combineert ze melancholie met lichtzinnigheid. Het kwetsbaar intieme van haar persoonlijke leven verknoot ze met het intimiderend immense van de maatschappelijke realiteit en al die heftige emoties laat ze verglijden een vitaal delirium. Hemel, aarde en hel ineen.

Isa Genzken, *'Mach dich Hübsch!'*, Stedelijk Museum Amsterdam, 29/11 2015-6/3 2016.

de meest invloedrijke kunstenaar van haar generatie. Jonge kunstenaars halen inspiratie uit haar onorthodoxe werk. Haar ontregelende, speelse serie maquettes over de utopie en het echec van het functionele bouwen met de veelzeggende titel *Fuck the Bauhaus* uit 2000 was het startschot van een geheel nieuwe stroming in de beeldhouwkunst, door het New Museum in New York in 2007 gemunt als *Unmonumental*. Musea in Duitsland, Engeland en de VS hebben het afgelopen decennium overzichtstentoonstellingen van haar oeuvre georganiseerd.

Mach dich Hübsch! In het Stedelijk is met meer dan tweehonderd werken het grootste overzicht van het oeuvre van Isa Genzken tot nu toe. Directeur Beatrix Ruf is een fan. Het eerste kunstwerk dat Ruf voor de collectie van het Stedelijk kocht, was het schilderij *Two lamps* van Genzken. 'Isa heeft meerdere schilderijen van lampen gemaakt, maar deze langgerekte is de meest monumentale,' zegt Ruf. 'Net als haar andere werken is het aangenaam complex, zowel de uitvoering als de inhoud. Ze combineert fotografie, zeefdruk en schilderkunst. Het resultaat is als een röntgenfoto van twee staande designlampen, de ene met een vierkante voet, de ande-